

การศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร
THE STUDY OF THE MURAL PAINTINGS AT WAT ARUNRACHAWARARAM
(TEMPLE OF DAWN) IN BANGKOK

ดร. สกนธ์ ภูงามดี¹

SAKON PHU-NGAMDEE, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ประจำปีงบประมาณ 2555 มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2556 รวม 31 ภาพ วิธีการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหลัก 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติวัดและที่มาของแนวความคิดในการสร้างผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม และ 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบนิเทศศิลป์

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวมีที่มาจากเรื่องราวทางพุทธศาสนา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) ภาพจิตรกรรมบริเวณตั้งแต่ผนังด้านบนจนถึงขอบบนของหน้าต่าง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และ 2) ภาพจิตรกรรมบริเวณช่องหน้าต่างเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทศชาติชาดก

2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร พบว่าผลงานส่วนใหญ่ มีกระบวนการสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) ใช้กลุ่มสีตัดกันมากกว่ากลุ่มสีกลมกลืนกัน 2) ใช้วิธีการระบายสีหลัก 6 วิธีเหมือนกัน 3) ใช้เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี คือ การปิดทองคำเปลวในบริเวณ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

และผู้อำนวยการศูนย์ศักยภาพการแข่งขันด้านศิลปะเพื่อการออกแบบ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Assistant Professor, Visual Communication Design, Faculty of Architecture, Kasem Bundit University

Director of Center of Art Design Capabilities for Competition (CADCC), Kasem Bundit University

ชุด เครื่องประดับ และสถานที่ของชนชั้นปกครอง และ 4) การจัดโครงสร้างภายในภาพ โดยผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่ถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มตัวละครหลักให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปสี่เหลี่ยมมากที่สุด ส่วนกลุ่มสถาปัตยกรรมในผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่จะถูกกำหนดตำแหน่งให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปสามเหลี่ยมมากที่สุด และในกลุ่มทิวทัศน์ของผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่จะถูกกำหนดตำแหน่งให้เชื่อมโยงต่อกันคล้ายเส้นตรง หรือเส้นหยักเล็กน้อย หรือเส้นโค้งเล็กน้อยที่ลากเป็นแนวขวางจากด้านซ้ายไปด้านขวาของภาพมากที่สุด

3. ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร โดยลักษณะการสื่อสารในภาพรวม สรุปได้ว่า “สาร” (message) สำคัญในผลงานจิตรกรรมกลุ่มตัวอย่าง คือ เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก องค์ประกอบสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวคือ ภาพตัวละครที่แสดงท่าทางต่างๆ และภาพทิวทัศน์โดยรอบ ซึ่งจัดว่าเป็น “รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (non-verbal message codes)” ตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์ โดยการนำเสนอผลงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว มีลักษณะ “การสื่อสารแบบทางเดียว (one way communication)” ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารในผลงานจิตรกรรมกลุ่มตัวอย่าง คือ ประการแรก เพื่อให้ความรู้ด้านพุทธประวัติและตัวอย่างการฝ่าฟันอุปสรรคสู่การบรรลุเป้าหมายของชีวิตแก่ผู้ชมผลงาน และ ประการที่สอง เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน อันเกิดจากการติดตามเหตุการณ์ของตัวละครภายในภาพ และจากความสวยงามของภาพ

4. แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์ สรุปได้ดังนี้ 1) การประยุกต์ใช้ “รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ” (non-verbal message codes) จากผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ไปใช้ออกแบบผลงานสื่อทางนิเทศศิลป์ให้มากขึ้น โดยใช้ “ภาพ” เป็นองค์ประกอบหลัก 2) การประยุกต์ใช้หลักการสร้างความสมดุลแบบสมมาตร การใช้ “สี” กลุ่มสีตัดกันเพื่อสื่อสารบรรยากาศของภาพ และ การใช้เทคนิคพิเศษ “การปิดทองคำเปลว” ประกอบการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ 3) การประยุกต์ใช้เรื่องราวทางขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจากผลงานจิตรกรรมฝาผนังไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ เพื่อเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของประเทศไทยควบคู่กับการนำเสนอสินค้าในโลกสมัยใหม่

คำสำคัญ : งานจิตรกรรมฝาผนัง, การออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์, วัดอรุณราชวราราม

ABSTRACT

The research project entitled “The Study of the Mural Paintings at Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok” was conducted with 3 objectives: to study the background of mural paintings creation at Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok; to analyze the communication components appeared in the targeted paintings; and to study the creative design methods applied from the mural paintings process for media design in visual communication art field. The research’s samples were 31 mural paintings in

the main chapel of Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok. The research methodology for data collection included in-depth interview and documentary reviews.

The results were as the followings:

1. Background of mural paintings creation at Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok

1.1 Mural paintings creations were made by human for a long time since an ancient age and diffused to most areas in several countries. Mural paintings creations in Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) were also diffused and made with the focused content of Buddhism history.

1.2 The creative procedures of the most targeted paintings were made with the following methods; namely, (i) painted by more contrast than softly harmonized colors, (ii) applied the same six painting techniques, (iii) decorated by gold foil to highlight the areas of elite actors and places, and (vi) structured and composed the three major groups of picture components by (a) composing the main actors in the linked position like a square form (b) composing the main architectures in the linked position like a triangle form and (c) composing the main scenery points in the linked position like a crossed-line form.

2. The communication components appeared in the targeted paintings were the followings ; (i) major messages in the targeted paintings were the contents of Buddhism history and ten lives before being the Buddha (TOS-SA-CHART-CHA-DOHK), (ii) major type of the message used to narrate the contents were pictures of various gestured actors- and scenery environments which the type was called “non-verbal message codes” , (iii) the paintings were created to contact with the viewers in form of “one way communication approach”, and (vi) objectives of the communication via the major messages in the targeted paintings were to convey knowledge and to deliver amusement to the viewers.

3. The creative design methods applied from the mural paintings process for media design in visual communication art field were the followings :

3.1 Apply “non-verbal message codes” in designing tasks by using more interesting pictures than large numbers of letter.

3.2 Apply the mural paintings process in designing tasks by using (i) asymmetrical balance method (ii) more contrast colors, and (iii) gold foil to highlight appropriate areas.

3.3 Apply the content of Thai Traditional Culture in the media design procedure to reflect the Thainess identity among the modern world circumstance.

Keywords : Mural paintings, Visual communication art design, Wat Arunrachawararam

1. บทนำ

1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของการวิจัย

ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญควบคู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถาบันดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับมนุษย์ทั้งโดยส่วนบุคคลและส่วนรวม กล่าวคือ ในส่วนบุคคลนั้นจะช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบเยือกเย็น มีความเข้มแข็งอดทนพร้อมที่จะต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิต และมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป อีกทั้งสามารถนำพาชีวิตของตนไปสู่จุดหมายปลายทางได้ นอกจากนี้ ศาสนายังช่วยทำให้คนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และบุคลิกดี ช่วยส่งเสริมทางด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ความรอบรู้ของบุคคลในเรื่องชีวิต และการแก้ปัญหาชีวิต ช่วยควบคุมความประพฤติของบุคคลไม่ให้ทำชั่วแม้อยู่ในที่ลับตาคน ทั้งช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น (จ้านงค์ อติวิฒนสิทธิ์, 2540 : 45)

ศาสนาหลักสำหรับประเทศไทยศาสนาหนึ่ง คือ พระพุทธศาสนา องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาโดยตลอดได้แก่วัดและพระสงฆ์ ปัจจุบันมีวัดที่กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยทั้งหมด 35,271 วัด มีพระสงฆ์และสามเณรทั้งหมด 328,244 รูป (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550) ทั้งนี้ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นวัดหนึ่งที่นอกเหนือจากจะเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติแล้ว ยังเป็นศาสนสถานที่พุทธศาสนิกชนในไทยและต่างประเทศให้ความเคารพนับถือมาช้านานด้วย

นอกจาก “พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม” แล้ว ยังมีศาสนวัตถุภายในวัดอรุณราชวราราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธรูปอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถของวัดดังกล่าวที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2555 อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน พบว่า นักวิชาการและนักวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะของ “พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม” และเกี่ยวกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของไทย ซึ่งยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาวิจัยที่ได้นั้น นอกจากจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาที่ได้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดทำบทเรียนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาทางนิเทศศิลป์ที่สอดคล้องกับกระแสการประสานแนวคิดระหว่างความเป็น “ไทยประเพณี” กับแนวทางการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย มีดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์

1.3 การดำเนินการวิจัย

1.3.1 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2556 รวม 31 ภาพดังนี้

- 1) งานจิตรกรรมฝาผนัง ในตำแหน่งระหว่างหน้าต่าง จำนวน 12 ภาพ
- 2) งานจิตรกรรมฝาผนัง บริเวณด้านหน้าของพระประธาน จำนวน 5 ภาพ
- 3) งานจิตรกรรมฝาผนัง บริเวณด้านขวาของพระประธาน จำนวน 4 ภาพ
- 4) งานจิตรกรรมฝาผนัง บริเวณด้านซ้ายของพระประธาน จำนวน 6 ภาพ
- 5) งานจิตรกรรมฝาผนัง บริเวณด้านหลังของพระประธาน จำนวน 4 ภาพ

1.3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Technique) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติวัดและที่มาของแนวความคิดในการสร้างผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม และ 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบนิเทศศิลป์

1.3.3 วิธีการวิจัย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เครื่องมือในวิจัย คือ แนวคำถามปลายเปิด (Open – ended questions) ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant interview)

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)) เครื่องมือในวิจัย คือ หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานครของหน่วยงานต่างๆ

1.3.4 เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคำถามปลายเปิด สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ 2) แบบบันทึกผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1.3.5 ขอบเขตการวิจัย มีดังนี้คือ 1) ขอบเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร และเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร 3) ขอบเขตของผลผลิต หมายถึง ประเภทสื่อที่เป็นเป้าหมายด้านผลผลิตของโครงการวิจัย ได้แก่ ผลงานต้นแบบสื่อที่ออกแบบโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย โบรชัวร์ (Brochure) โปสเตอร์ (Poster) ป้ายโฆษณา (Billboard) รวมทั้งภาพและข้อมูลโฆษณาทางเว็บไซต์ (Website advertisement) 4) ขอบเขตด้านเวลา โครงการวิจัยเรื่องนี้ กำหนดดำเนินการในระยะเวลา 12 เดือน

1.4 ผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลการศึกษาวិเคราะห์เกี่ยวกับภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเรียนการสอน และเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งสำหรับการจัดทำเอกสารประกอบการสอนวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาศิลปะ

1.4.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้เป็นกรณีตัวอย่างของการใช้ภาพจากงานวิจิตรศิลป์ในการสื่อสารสำหรับการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบนิเทศศิลป์

1.4.3 ผลการศึกษามีสามารถใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์

2. สรุปผลการวิจัย

2.1 ภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

2.1.1 ภูมิหลังและที่มาของแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังเริ่มขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และเผยแพร่ไปในทุกวัฒนธรรมและทุกประเทศในโลกจนปัจจุบันนี้ ในประเทศไทยก็เช่นกัน ได้รับการเผยแพร่และสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังมาตั้งแต่ยุคโบราณ โดยจิตรกรรมไทย คือ การเขียนภาพพระบายสีอันเป็นลักษณะประจำชาติไทย ส่วนมากนิยมเขียนตามผนังของวิหาร อุโบสถ พระปราสาท เจดีย์ นอกจากนี้ ยังเขียนลงบนกระดาษ ผ้า กระดาน ไม้ หรือวัสดุอื่นๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ จิตรกรรมไทยนับเป็นงานวิจิตรศิลป์สาขาหนึ่ง โดยเรื่องราวที่นิยมเขียน คือ เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนา ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย การแสดงการเล่นพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมในพระอุโบสถของวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร พบว่า ที่มาของแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพื้นที่ดังกล่าว มาจากเรื่องราวทางพุทธศาสนา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ

2.1.1.1 ภาพจิตรกรรมบริเวณตั้งแต่ผนังด้านบนจนถึงขอบบนของหน้าต่าง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ประกอบด้วย 1) ตอนก่อนประสูติและก่อนตรัสรู้ 2) ตอนเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ 3) ตอนออกเสด็จตามหาหนทาง 4) ตอนพระสิทธัตถะตรัสรู้ 5) ตอนท้าวทนต์ตั้ง 6) ตอนเสด็จหนีออกบวชและถือเพศบวช 7) ตอนนายฉันทะนำอาหารถ้ำกลับพระนคร 8) ตอนโกณฑัญญะพราหมณ์ชวนเพื่อนออกบวชและพระมหานรขทรมอบบวชได้ 8 วัน 9) ตอนพระเจ้าพิมพิสารเข้าเฝ้าพระมหานรข 10) ตอนพระมหานรขเสด็จเข้าสำนักดาบสและเริ่มทรมานเพื่อบำเพ็ญกุศล 11) ตอนทรงระลึกถึงเสียงพิณและหยุดทำทุกกริยา 12) ตอนทรงพระสุบิน 5 ข้อ

13) ตอนทรงรับข่าวมรณภาพของนางสุชาดาและทรงลอยถาดเสี้ยมพระบารมี 14) ตอนทรงชนะมาร 15) ตอนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ร่มครีมาโพธิ์ 16) ตอนทรงชนะมารและธิดามาร 17) ตอนปฐมเทศนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน และ 18) ตอนพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน

2.1.1.2 ภาพจิตรกรรมบริเวณช่องหน้าต่างเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทศชาติชาดก ประกอบด้วย เหตุการณ์ 10 ชาติของพระพุทธเจ้า ดังนี้ 1) เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้) 2) ชนกชาดก (พระมหาชนก) 3) สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม) 4) เนมิราชชาดก 5) มโหสถชาดก 6) ภูริทัตชาดก 7) จันทชาดก 8) นารทชาดก 9) วิฑูรชาดก และ 10) เวสสันดรชาดก

2.1.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

2.1.2.1 การใช้สี

ผลงานจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีการใช้สีตัดกันด้วยสีตรงกันข้ามเป็นหลัก โดยเลือกใช้สีคู่ตรงข้าม และใช้น้ำหนักสีอ่อนตัดกับน้ำหนักสีเข้มเป็นวิธีการสำคัญ นอกจากการใช้สีตัดกันแล้ว ยังพบว่ามีการใช้สีกลมกลืนกัน แต่การใช้สีดังกล่าวปรากฏในบางส่วนของแต่ละภาพเท่านั้น

2.1.2.2 วิธีการระบายสี

ผลงานจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ผลงานใช้วิธีการระบายสีหลักๆ 6 วิธีเหมือนกัน คือ 1) การระบายสีครั้งเดียวเสร็จ (Alla prima) 2) การระบายสีเรียบกลมกลืน (Blending) 3) การระบายสีแสดงลีลารอยพู่กัน (Brushwork) 4) การระบายสีผสมผสานการปะติดวัสดุ (Collage) 5) การระบายสีด้วยพู่กันสีหมาดหรือสีแห้ง (Dry brush) และ 6) การระบายสีขอบคม (Hard edge)

2.1.2.3 การสร้างเทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี

ผลงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีตัวละครหลักเป็นเทวดา กษัตริย์ ชุนนาง หรือชนชั้นปกครอง ผู้สร้างสรรค์ผลงานใช้เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี คือ การปิดทองคำเปลวในบริเวณชุดและเครื่องประดับของชนชั้นเหล่านั้น รวมทั้งในสถานที่ต่างๆ ของชนชั้นปกครอง เช่น ฝ้าม่านในพระราชวัง ซึ่งเทคนิคดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการของช่างหลวงที่ทำให้ผลงานมีความโดดเด่น สง่างาม และสร้างความแตกต่างระหว่างชนชั้นปกครองซึ่งต่างจากกลุ่มชาวบ้านที่ไม่ใช้ทองคำเปลวติด

2.1.2.4 การจัดโครงสร้างภายในภาพ โดยแบ่งพื้นที่ในการจัดองค์ประกอบของภาพ 3 กลุ่มดังนี้

1) การจัดกลุ่มตัวละครหลัก หากพิจารณาที่เส้นนำสายตาซึ่งเชื่อมโยงระหว่างตำแหน่งของตัวละครหลัก จะพบว่า ภายในผลงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้กำหนดให้ตัวละครหลักมีการจับกลุ่มสนทนาเพื่อสื่อสารระหว่างกัน โดยกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งที่สามารถลากเส้นนำสายตาเชื่อมโยงกันในลักษณะคล้ายรูปต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ (1) ผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่ถูกกำหนดตำแหน่งของตัวละครหลักให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปสี่เหลี่ยม

มากที่สุด (2) ผลงานจิตรกรรมบางส่วนถูกกำหนดตำแหน่งของตัวละครหลักให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปวงรี และรูปสามเหลี่ยมเป็นอันดับรองลงมา และ (3) ผลงานจิตรกรรมส่วนน้อยถูกกำหนดตำแหน่งของตัวละครหลักให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปทรงอิสระแบบตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เป็นตัวซี (C) ตัวแอล (L) และคล้ายเส้นหยักแนวตั้ง เป็นอันดับที่สาม

2) การจัดกลุ่มสถาปัตยกรรม หากพิจารณาที่เส้นนำสายตาซึ่งเชื่อมโยงจากยอดสูงสุดของสถาปัตยกรรมที่เด่นๆ ในบริเวณต่างๆ ของแต่ละภาพ จะพบว่า ภายในผลงานจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้กำหนดให้สถาปัตยกรรมเด่นๆ ของภาพอยู่ในตำแหน่งที่สามารถลากเส้นนำสายตาที่มีลักษณะคล้ายรูปต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ (1) ผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่ถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มสถาปัตยกรรมให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปสามเหลี่ยมมากที่สุด (2) ผลงานจิตรกรรมบางส่วนถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มสถาปัตยกรรมให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปสี่เหลี่ยมเป็นอันดับรองลงมา และ (3) ผลงานจิตรกรรมส่วนน้อยถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มสถาปัตยกรรมให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปทรงอิสระแบบตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เป็นตัววี (V) และคล้ายเส้นหยัก หรือเส้นคด แนวตั้ง เป็นอันดับที่สาม

3) การจัดกลุ่มทัศนียภาพหรือทิวทัศน์ หากพิจารณาที่เส้นนำสายตาซึ่งเชื่อมโยงระหว่างจุดต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นทิวทัศน์โดยรวม เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ลำธาร เขามอ (ภูเขา) ฯลฯ จะพบว่า ผู้สร้างสรรค์ผลงานนำเสนอองค์ประกอบที่เป็นทิวทัศน์โดยกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งเชื่อมโยงกันในลักษณะคล้ายรูปต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ (1) ผลงานจิตรกรรมส่วนใหญ่ถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มทัศนียภาพหรือทิวทัศน์ให้เชื่อมโยงต่อกันคล้ายเส้นตรง หรือเส้นหยักเล็กน้อย หรือเส้นโค้งเล็กน้อยที่ลากเป็นแนวขวางจากด้านซ้ายไปด้านขวาของภาพมากที่สุด (2) ผลงานจิตรกรรมบางส่วนถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มทัศนียภาพหรือทิวทัศน์ให้เชื่อมโยงกันคล้ายเส้นหยักเล็กน้อย หรือเส้นโค้งเล็กน้อยที่ลากเป็นแนวตั้งจากด้านบนลงมาด้านล่างของภาพ เป็นอันดับรองลงมา และ (3) ผลงานจิตรกรรมส่วนน้อยถูกกำหนดตำแหน่งของกลุ่มทัศนียภาพหรือทิวทัศน์ให้เชื่อมโยงกันคล้ายรูปทรงอิสระแบบตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เป็นตัวซี (C) และตัวแอล (L) ในบริเวณมุมหนึ่งๆ ของภาพ เป็นอันดับที่สาม อย่างไรก็ตาม ผู้สร้างสรรค์ผลงานไม่ได้นำเสนอองค์ประกอบที่เป็นทิวทัศน์ไว้ในภาพทุกภาพ เนื่องจากต้องการเน้นการจัดกลุ่มตัวละครหลัก (เส้นสีดำ) และกลุ่มสถาปัตยกรรม (เส้นสีฟ้า) ให้โดดเด่นชัดเจนเป็นพิเศษเป็นการเฉพาะ

2.2 ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

2.2.1 ลักษณะการสื่อสารในภาพรวม ประกอบด้วย

2.2.1.1 เนื้อหาของสาร (Content) พบว่า “สาร” (Message) สำคัญที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการสื่อไปยังผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น คือ เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และ ทศชาติชาดก

2.2.1.2 ลักษณะของสาร (Message code) องค์ประกอบสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกคือ ภาพตัวละครที่แสดงท่าทางต่างๆ และภาพทิวทัศน์โดยรอบ ซึ่งจัดว่าเป็น “รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Non-verbal message codes)” ตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์

2.2.1.3 ลักษณะของกระบวนการสื่อสาร (Communication process) พบว่า การนำเสนอผลงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว มีลักษณะการสื่อสารแบบ “การสื่อสารแบบทางเดียว (One way communication)” โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งหมายถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2) “สาร” (Message) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก และ 3) ผู้รับสาร (Receiver) อันหมายถึง ผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ประกอบด้วย

2.2.2.1 การสื่อสารเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชมผลงาน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ และตัวอย่างการฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อการบรรลุเป้าหมายของชีวิต 2) ความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและคตินิยมเตือนใจในการดำรงชีวิต 3) ความรู้เกี่ยวกับราชประเพณีของไทย และ 4) ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติในสังคมยุคก่อน

2.2.2.2 การสื่อสารเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน ได้แก่ 1) ความบันเทิงที่ผู้ชมผลงานได้จากการติดตามเหตุการณ์ที่แสดงความรู้สึกของตัวละครภายในภาพ และ 2) ความบันเทิงจากความสวยงามของภาพ

2.3 แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์

2.3.1 การประยุกต์ใช้ “รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ” (Non-verbal message codes) จากผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ไปใช้ออกแบบผลงานสื่อทางนิเทศศิลป์ให้มากขึ้น โดยใช้ “ภาพ” เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบสื่อมากกว่าใช้ตัวอักษรจำนวนมาก เพื่อดึงดูดความสนใจกลุ่มเป้าหมายและส่ง “สาร” (Message) สู่กลุ่มเป้าหมายได้ในเวลาอันรวดเร็วกว่าการใช้ตัวอักษรจำนวนมาก

2.3.2 การประยุกต์ใช้กระบวนการสร้างสรรค์จากผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ไปใช้ออกแบบผลงานสื่อทางนิเทศศิลป์ ดังนี้

2.3.2.1 การใช้ “หลักการสร้างความสมดุลแบบอสมมาตร” (Asymmetrical Balance) เป็นแนวทางหลักในการออกแบบผลงานส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความน่าสนใจของสื่อทางนิเทศศิลป์ให้มากขึ้น

2.3.2.2 การใช้ “สี” ซึ่งเน้นทั้งกลุ่มสีตัดกันและกลุ่มสีกลมกลืนกันเพื่อสื่อสารบรรยากาศต่างๆ ของภาพในสื่อทางนิเทศศิลป์ โดยสามารถเลือกกลุ่มสีตัดกันเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความสดใส ความทันสมัย ความท้าทาย หรือความแปลกใหม่ ส่วนกลุ่มสีกลมกลืนกัน สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความนุ่มนวล ความอ่อนโยน การผ่อนคลาย ความสงบ หรือความสุภาพเรียบร้อยได้

2.3.2.3 การใช้ “เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี” โดยการประยุกต์ใช้ “การปิดทองคำเปลว” ประกอบการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ โดยอาจนำการปิดทองคำเปลวแบบเดียวกับงานจิตรกรรมไทย และการใช้สีทองจากระบบการพิมพ์สมัยใหม่ไปใช้ในบางส่วนของผลงานการออกแบบอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างผลงานการออกแบบที่ผสมผสานรูปแบบศิลปะไทยประยุกต์ให้เกิดความโดดเด่นที่ลงตัว

2.3.3 การประยุกต์ใช้เรื่องราวทางขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจากผลงานจิตรกรรมฝาผนังไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ เพื่อเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของประเทศไทย ควบคู่กับการนำเสนอสินค้าในโลกสมัยใหม่

3. การอภิปรายผล

3.1 ผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังเริ่มขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และเผยแพร่ไปในทุกวัฒนธรรมและทุกประเทศในโลกจนปัจจุบันนี้ ในประเทศไทยก็เช่นกัน ได้รับการเผยแพร่และสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังมาตั้งแต่ยุคโบราณ นั้น สอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (นิยพวรรณ วรณศิริ (2540 : 94) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมแพร่กระจายจากจุดกำเนิดซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมแล้วแพร่กระจายเป็นรูปวงกลมไปทั่วโลก

3.2 ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มุ่งสื่อสารเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน โดยเป็นความบันเทิงที่ผู้ชมผลงานได้จากการติดตามเหตุการณ์ที่แสดงความรู้สึกของตัวละครภายในภาพ และความบันเทิงจากความสวยงามของภาพนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีของ น. ณ ปากน้ำ (ชะลูด นิ่มเสมอ. 2534 : 40) ที่ให้คำจำกัดความของคำว่า “ศิลปะ” ที่ระบุไว้ว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มีความงามร่วมกันของสังคม โดยมีหน้าที่รับใช้มนุษยชาติเพื่อประโยชน์หลายด้าน เช่น ประโยชน์ทางความงาม ประโยชน์ในการนำเสนอคติหรือความรู้สึกที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตและการคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น

3.3 ผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะของกระบวนการสื่อสาร (Communication process) ที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มีลักษณะการสื่อสารแบบ “การสื่อสารแบบทางเดียว (One way communication)” โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งหมายถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2) “สาร” (Message) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก และ 3) ผู้รับสาร (Receiver) อันหมายถึง ผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ สาระสำคัญเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารในทฤษฎีการสื่อสาร ซึ่ง

ดวงทอง พิสุทธยากร (2557) ได้ระบุว่า การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) คือ การสื่อสารที่สารถูกส่งจากผู้ส่งไปยังผู้รับในทิศทางเดียว โดยไม่มีการตอบโต้กลับจากฝ่ายผู้รับ

3.4 ผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างนั้น คือ ภาพตัวละครที่แสดงท่าทางต่างๆ และภาพทิวทัศน์โดยรอบ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เรื่องการประเมินสารตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์ จะพบว่า ภาพตัวละครและภาพทิวทัศน์ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับคำจำกัดความของ “รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Non-verbal message codes)” ซึ่งหมายถึง สารที่ไม่ใช่คำหรือกลุ่มคำทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แต่หมายถึงสารที่เป็นเครื่องหมาย รูปภาพ การกระทำ หรือการแสดงท่าทาง รวมทั้งวัตถุต่างๆ ที่นำมาแสดงให้เห็นเพื่อสื่อความหมายของสารตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์

3.5 ผลการวิจัยที่พบว่า วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างนั้น คือ การสื่อสารเพื่อให้ความรู้และเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับประเภทของสาร 2 ใน 5 ประเภทตามที่ระบุไว้ในองค์ความรู้เรื่องการประเมินสารซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (ประกอบด้วย สารซึ่งทำหน้าที่ให้ข่าว ให้ความรู้ ให้ความคิดเห็น ให้ความบันเทิง และโฆษณาแจ้งความ) โดยวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องราวในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับประเภทของสารที่มุ่งให้ความรู้ และให้ความบันเทิง ตามองค์ความรู้เรื่องการประเมินสาร

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา ควรนำผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่นอกเหนือจากวัดอรุณราชวราราม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยซึ่งทำให้ประชาชนในวัยต่างๆ สามารถศึกษาและทำความเข้าใจกับผลงานศิลปะดังกล่าวให้ลึกซึ้งมากขึ้น และนำไปสู่การรับรู้ถึงคุณค่าของผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทย เชื่อมโยงไปสู่การหวงแหน และร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาซึ่งจิตรกรหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานได้นำเสนอแฝงไว้ในผลงานจิตรกรรมดังกล่าวได้เช่นกัน

4.1.2 นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่ศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา ควรนำผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อและจัดทำวิทยานิพนธ์ โดยประยุกต์ใช้แนวทางการศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัยฉบับนี้แยกตามประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขาที่เรียน เช่น การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทางการศึกษาประวัติความเป็นมาของผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทาง

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านศิลปะ การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทางการศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

4.2 การศึกษาวิจัยในอนาคต

4.2.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรร่วมกันเป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัยสำหรับการศึกษาวิจัย ประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่ นอกเหนือจากวัดอรุณราชวราราม โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาเป็นรายภูมิภาคเพื่อให้ผลการศึกษามี สามารถสะท้อนบริบทและอัตลักษณ์ของงานจิตรกรรมภายในวัดของแต่ละภูมิภาคได้อย่างชัดเจน และ เอื้อประโยชน์ให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาความหลากหลายทางศิลปะ และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคได้อย่างชัดเจน

4.2.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรร่วมกันเป็นผู้นำใน การศึกษาวิจัย “แนวทางการอนุรักษ์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดทั่วประเทศ” ทั้งนี้ เนื่องจาก ผลงาน จิตรกรรมฝาผนัง เป็นมรดกของชาติและเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทหนึ่งด้วย เช่นกัน ทั้งนี้ ทุกภาคส่วนควรร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกของชาติดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านศิลปวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

4.2.3 สถาบันการศึกษา ควรกำหนดพันธกิจส่วนหนึ่งของบุคลากรในหน่วยงาน ให้ดำเนิน โครงการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ การส่งเสริม หรือการอนุรักษ์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏใน สถานที่ต่างๆ ไม่เฉพาะภายในวัดเท่านั้น เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย การแสดงการเล่นพื้นเมือง ต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสะท้อนออกมาจากผลงานจิตรกรรมฝาผนังในยุค นั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2521). *ประวัติของวัดอรุณราชวราราม*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). *วัดในประเทศไทย*. วันที่สืบค้น 2

กุมภาพันธ์ 2556 จาก www.onab.go.th.

กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : โรง

พิมพ์อรุณการพิมพ์

โกสุม สายใจ. (2537). *การออกแบบนิเทศศิลป์ 3*. กรุงเทพฯ. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2523). *ศิลปะสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2526). *ประวัติศิลปะตะวันตก*. กรุงเทพฯ : ส่งเสริมศิลปศึกษา.

- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2540). *คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*
- จรรย์ศ อธิษฐานนาถ. (24 สิงหาคม 2556). สัมภาษณ์โดย สกนธ์ ภู่งามดี. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2540). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ฉลอง สุนทรนนท์. (2547). *เอกสารประกอบรายวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.*
- ชะลูด นิมเสมอ. (2534). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงทอง พิสุทธยางกูร. *ประเภทของการสื่อสาร*. วันที่สืบค้น 6 เมษายน 2557 จาก <http://www.med.cmu.ac.th/secret/meded/MEDE2/Chapter2%20MEDE2.pdf>
- ธีระ ราชพล. (24 สิงหาคม 2556). สัมภาษณ์โดย สกนธ์ ภู่งามดี. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ.
- นัยพรรณ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนื่ออ่อน ขรัวทองเขียว. (2552). *การศึกษาจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดกลางวรวิหารจังหวัดสมุทรปราการ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วารสารวิจัย มสค4 . ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2552*
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2530). *การวิจัยบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประเสริฐ สีลรัตน์. (2528). *จิตรกรรม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปวรรต จันทร์เพ็ญ. (27 สิงหาคม 2556). สัมภาษณ์โดย สกนธ์ ภู่งามดี. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร.
- พระปลัดสาคร ปัญญาสาโร. (14 สิงหาคม 2556). สัมภาษณ์โดย สกนธ์ ภู่งามดี. วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร.
- พระมหาขวัญ ภิรมโน. (2550). *การบริหารจัดการวัดอรุณราชวราราม*. กรุงเทพฯ : วัดอรุณราชวราราม.
- พระศรีสุทิวาณี ดร. ขวัญ ภิรมโน. (2553). *วัดอรุณราชวราราม : บทบาทการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของวัดที่ส่งผลต่อชีวิตของประชาชน*. ดุษฎีนิพนธ์. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- _____. (14 สิงหาคม 2556). สัมภาษณ์โดย สกนธ์ ภู่งามดี. วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร.
- พิทักษ์ น้อยวังคลัง. (2549). *ค่านิยมไตรภูมิในจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์อีสาน*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.